

Kvinnor för fred

En fredsförening med kvinnoperspektiv

Specialutgåva december 2019

Uttalande

Östersjöområdet – Ett av världens mest militariserade regioner

Östersjön är ett av världens smutsigaste hav och samtidigt är östersjöområdet en av världens mest militariserade regioner. De senaste åren har internationella militära övningar i regionen ökat betydligt.

Drivmedel står för merparten av militärens klimatpåverkan – enligt svenska försvaret 83 procent varav flyget svarar för 70 procent koldioxidutsläpp.

Klimatförändringar utgör tillsam-

mans med kärnvapen de största hoten mot mänskligheten. Nyligen publicerade FN:s klimatpanel en rapport om hur klimatförändringarna påverkar haven och isarna på jorden. Det är en skrämmande läsning, som tydligt visar att klimatkrisen också är en havskris. Havet är som en svamp som suger åt sig koldioxid. Världshaven absorberar 90 procent av jordens överskottsvärme, som beror på våra

utsläpp från fossila bränslen.

Det ställs krav på alla delar av samhället inklusive medborgarna att minska koldioxidutsläppen. Gäller inte detta försvarsmakten?

Varför diskuteras sällan krigens och militära verksamheters bidrag till klimatkrisen? Existerar faktisk kunskap om militärens påverkan på klimat och miljö?

Kvinnor för fred genom Ingela Mårtensson

Foto: Benita Eklund

Östersjön – miljö och militarisering

Helgen den 16-17 november arrangerade Kvinnor för fred ett välbesökt seminarium på Baltic-huset i Gävle. Här kommer en sammanställning för er som inte var på plats. Denna specialutgåva är också höstens andra medlemstidning och innehåller en del material utöver seminarierapporten.

Hamnen i Gävle – för vilka?

V arför är hamnen i Gävle så strategiskt viktig? Den retoriska frågan ställdes av tre föreläsare när Kvinnor för fred (KFF) samlades till seminarium i nämnda stad. Svaret formulerades som ännu en fråga; blir Gävle Sveriges första Natobas?

Allt sedan 1700-talet har Gävle hamn, i dag ostkustens största containerhamn, varit av stor betydelse både för import och export. Till hamnen ansluter både järnväg och riksväg, här landas till exempel allt flygbränsle till Arlanda. Den väl utbyggda infrastrukturen knyter ihop hamnen med Trøndelagsområdet i Norge där USA på anläggningen Vaernes nära Trondheim stationerar en marinkårsdivision på cirka 350 man.

– Sex mil från Trondheims flygplats finns Verdalgrotterna, ett gigantiskt

grottsystem som sedan 2014 har fyllts av tung militär materiel. Det vet vi med säkerhet. Och från Vaernes går E14 via Östersund till Sundsvall, sa föreläsaren My Leffler, freds- och miljöaktivist inom KFF.

Så särskilt konspiratorisk måste man inte vara lagd för att se att Nato har ett stort intresse av Östersjöområdet. Och där spelar Gävles välutbyggda hamn en viktig roll betonade också oppositionsrådet Gin Akgul Hajo (v). Hamnen ägs av kommunen med drivs av det turkiska bolaget Yilport som också äger en containerhamn i Oslo. Bolagets intressen har ifrågasatts tidigare.

Gävle har länge utpekats som särskilt intressant för Nato och därför också för Ryssland vilket gör staden särskilt riskutsatt vid en konflikt.

– Gång på gång har jag av kommun-

Hamnbyggnaden är en heta fråga i Gävle.

ledningen krävt att få svar på frågan om vem som egentligen står bakom Yilport, vilkas intressen representerar bolaget? undrar oppositionsrådet.

Den frågan har också Conny Persson, aktiv i lokala hamngruppen, sökt svar på. Hittills dock utan framgång.

Jea Jonsson

Landen i norr – en framtid för vem?

P å udden Hanhikivi i Pyhäjoki intill Bottenviken på den finska sidan planerar Fennovoima att bygga ett kärnkraftsverk tillsammans med ryska Rosatom. Den finska riksdagen har sagt ja och ärendet ligger nu hos regeringen. Under rubriken "Landen i norr – en framtid för vem?" pratade Erik Danielsson från Kärnkraftsfritt Bottenviken om det växande motståndet och riskerna med kärnkraftverket.

Projektet har sedan början följts av ekonomiska problem och den politiska processen har dragit ut på tiden. Det är positivt påpekar Erik Danielsson.

– Så länge saken fördröjs finns en chans för vändning och vi fortsätter att bygga motstånd.

Bygget berör i allra högsta grad Sverige eftersom Pyhäjoki ligger mindre än 150 km från de centrala delarna av Haparanda, Kalix, Luleå, Piteå och Skellefteå. Politiska majoriteter från så många som 22 kommuner, med totalt mer än 550 000 invånare, har hittills tagit avstånd från kärnkraftverket. Dessutom har tiotusentals privatpersoner skrivit på namninsamlingar och en rad svenska föreningar har tagit ställning mot kärnkraftverket. Kritiken handlar till stor del om riskerna för miljön.

– Bottenviken består av bräckt och grunt vatten. Dessutom är vattencirkulationen låg och varmvattenutsläp-

Erik Danielsson, Kärnkraftsfritt Bottenviken.

pen kommer enkelt spridas runt, säger Erik Danielsson.

På ett kärnkraftverk används vatten för kylning i processen och en del radioaktivitet följer med kylvattnet ut i havet. Erik berättar att den aktuella reaktorn jämförelsevis är smutsig, enligt bolagets redovisning till MKB isamband med ansökan.

Bottenviken är arfattigt och medeldjupet är endast 43 meter, på den finska sidan ännu mindre. Vid en eventuell kärnkraftsolycka kommer konsekvenserna att bli enorma och med klimatförändringarna ökar känsligheten.

"Vi vädjar till Finlands regering att inte ge Fennovoima tillstånd att bygga den ryska reaktorn Hanhikivi 1" står det i ett upprop som i våras överlämnades till beslutsfattarna i Helsingfors. Där konstateras också att kärnkraften

är dyr och föråldrad, sårbar och farlig, att utsläppen är stora samt att det saknas en säker slutförvarsmetod.

Erik Danielsson ställer också frågan: Är detta bara ett kärnkraftsverk eller även något annat?

Det finns ett geopolitiskt perspektiv menar han och påpekar att Rosatom också tillverkar kärnvapen. Han berättar också om hur Norrland blivit "den västliga militarismens experimentland". 2004 kom utredningen Snö, mörker och kyla som startade saluförandet av Norrland för militära övningar. Samtidigt monteras samhällsservicen ner och bygden avfolkas i en allt snabbare takt, trots naturrikedomarna.

Med urfolksdeklarationen skulle det krävas samtycke från samerna för gruvbrytning och militärövningar men den har Sverige inte anslutit sig till.

Utöver den politiska vägen nämner Erik Danielsson den juridiska. Girjas- och Kallakmålen är exempel på juridisk kamp mot gruvbrytningen. På många håll i världen pågår liknande strider och intresset växer för den rörelse som vill ge naturen juridiska rättigheter.

Om det kommer blir ett kärnkraftsverk i Pyhäjoki återstår att se. Kampen är långtifrån över. Vill du veta mer om motståndet och hur du kan bidra läs mer på karnkraftsfritt.se.

Benita Eklund

Östersjöns militarisering – i vems intresse?

Det var motståndet mot kärnkraft som förde Ulla Klötzer över till fredsfrågor och senare den stora och farliga utvecklingen av militariseringen av Östersjöområdet och Europa. Hon är starkt kritisk mot Rysslands inblandning i Finlands kärnkraftsprogram men kritiserar också Nato och väst som utmålar Putin och Ryssland som ett militärt hot, ett hot naturligtvis ägnat som intäkt för eskalering och ökad militarisering.

Följande text är utdrag från de 90-tal bilder/text som Ulla visade under sin föreläsning.

USA har 600-900 militära anläggningar i cirka 70 länder. Nato har cirka 3,5 miljoner militärpersonal och militärutgifter på 920 miljarder dollar. Ryssland har 1,9 aktiva militärpersonal och militärutgifter motsvarande 66,3 miljarder dollar (enligt uppgifter från SIPRI) och endast 21 militära anläggningar utomlands. Kina har 1 militärbas utomlands i Östafrika. Vem hotar vem?

Enligt tidigare hemligstämplade dokument från 1990 fick dåvarande ledare i Sovjet löfte om att Nato inte skulle expandera österut: "not one inch eastward". År 1997, i samband med att Polen, Tjeckien och Ungern skulle bli Nato-medlemmar upprätades ett fördrag mellan Bill Clinton och Boris Jeltsin att Nato inte skulle utvidgas till ryska gränsen. Sedan dess har fyra bataljoner placerats i Estland, Lettland, Litauen och Polen med cirka 1000 soldater/land!

Som svar på Natos framflyttade positioner gjorde Rysslands Nato-ambasador Alexande Grushko i juni 2017 uttalandet "Nato håller på att utveckla en ny militär säkerhetsomgivning som vi inte kan ignorera, som vi måste bemöta med egna militära medel".

Ursula von der Leyen, uttryckte i ett tal i november 2019 att "soft power" inte längre är tillräckligt i dagens värld.

EU-länderna ligger redan idag globalt på samma nivå som Kina vad gäller rustningsutgifter och överträffar därmed Rysslands kapacitet. Dessutom finns planer om ytterligare 13 miljarder euro för rustning och militär forskning 2021-2027 samt ytterligare 6,5 miljarder för "civil och militär mobilitet".

Stora militärövningar: Defender

Spring 2020, den största USA/Nato övningen sedan kalla kriget kommer att öva "interoperabilitet" med drygt 16 Natoländer. Defender Spring kommer att bli årliga krigsövningar turvis i Europa och Stillahavsområdet.

Baltops årlig marina krigsövningar som 2015 omfattade 5 600 soldater från 17 länder och 2019 12 000 soldater från 18 länder. Andra övningar som förekommit/planeras har namn som "Saber Strike", "Spring Storm", "Iron Wolf", "Black Eagle", "Noble Jump", "Dragon", "Aurora".

"Northern Wind March, våren 2019 i nordöstra Sverige, var svenska arméns huvudsakliga militärövning med 10 000 personer varav cirka 7 000 från partnerländerna Finland, Norge, Storbritannien och USA. Parallellt pågick en stor flygvapenövning. Finlands samarbete med Sverige ökar hela tiden.

Arctic Challenge (ACE) har hållits vartannat år sedan 2013.

Förutom den kolossala nedsmutningen av atmosfär, land och vatten orsakar övningarna också stora störningar under den årstid när natur och djurliv är som känsligast.

Ryssland: "Zapad" (Väst) är ryska försvarsmaktens årliga krigsövning som tillsammans med Vitryssland ordnas vart fjärde år. Med 1-3 års mellanrum har Ryssland krigsövningar i Kaliningrad-området med testning av robotar. Senaste övningarna skedde visserligen på internationellt vatten men nära Sverige, Lettland, Litauen och danska Bornholm. Ryssland har också hållit flera omfattande "snabbövningar" nära Natos östgräns med kort eller ingen varsel.

Arktiska regionen: Berings Sund och Ishavet förväntas bli isfritt alltfler dagar årligen vilket kommer att förkorta transporterna mellan Kina och Europa. Nato ser som ett hot att Ryssland förstärker sina marina styrkor i regionen, landområden som är mycket viktiga för Rysslands ekonomi. I det arktiska området finns 13 procent av världens oljereserver, 30 procent av dess gasreserver samt andra värdefulla naturtillgångar. Även Grönland är strategiskt viktigt.

Vad leder allt detta till?

Trump har beordrat Pentagon att ut-

Ulla Klötzer från Kvinnor för fred och Kvinnor mot kärnkraft i Finland.

veckla mindre kärnvapen, så kallade taktiska kärnvapen men med samma sprängkraft som laddningarna i Hiroshima och Nagasaki. Ryssland å sin sida har utvecklat fjärrstyrda torpeder som kan bestyckas med kärnvapen och med en räckvidd till USA's västkust.

Det har uppstått en ny kalla-kriget mentalitet! Detta samtidigt som 123 länder i FN:s generalförsamling röstat för ett totalförbud mot kärnvapen.

Tidigare i år 2019 upphävde Trump ensidigt INF-fördraget om ömsesidig kärnvapenedrustning, Rysslands svar var att också dra sig ur det löftet.

The Florence Declaration, "Calling for Nato-Exit" godkändes i april 2019 vid en konferens i Florens omfattande 600 deltagare från 14 länder. I strid med icke-spridningsavtalet har USA placerat ut kärnvapen i icke-nukleära Nato-länder under falska förevändningar om ryskt hot. Det behövs ett grundläggande organisationsnät i alla Nato-länder att verka för ett utträde.

I ett uttalande juli 2018, "Stoppa upprustningen i Norden" uttryckte 38 organisationer/rörelser från alla nordiska länderna sig så här: "Vi förordar dialog på alla nivåer, ekonomiska och kulturella utbyten samt diplomatiska verktyg, med målet att värna alla staters och människors behov som handlar om gemensam, mänsklig säkerhet".

Ingalill Ek

Kvinnor
för fred

Internationellt möte i Helsingfors

Kvinnor för Fred i Finland har initierat ett uppdrag för att Östersjön skall omvandlas från att vara ett av de mest militariserade områdena till ett fredens hav. Över 160 organisationer/rörelser från alla Östersjöländer har undertecknat uppdraget, bland annat Kvinnor för Fred i Sverige.

I början av september arrangerade Kvinnor för Fred i Finland möten med olika beslutsfattare och inbjöd de organisationer som skrivit under uppdraget att delta. Vi blev en delegation med åtta deltagare från Kvinnor för Fred i Finland (Ulla Klötzer och Lea Launokari), Tid för Fred i Danmark (Irene Sörensen och Benjamin Gottberg), Kvinnor för Fred i Sverige (jag) och Nej till Nato (Eva Jonsson), Internationella Fredsbyrån (Reiner Braun) och Green World i Ryssland (Oleg Bodrov).

Vi träffade en UD-tjänsteman ansvarig för Östersjöpolitik, riksdagspolitiker (Svenska Folkpartiet, Miljöpartiet, Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Kristdemokraterna), en tjänsteman från miljödepartementet och ryska ambassaden.

Det mest intressanta mötet var med politikerna som verkade intresserade av våra frågor såsom tillståndet i Östersjöregionen med kärnkraftverk, mi-

Foto: Privat

På väg in till utrikesministeriet. Fr v: Benjamin, Lea, Oleg, Irene, Reiner, Eva och Ingela.

litär upprustning och nedsmutsning.

Den mest framträdande frågan handlade om Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa (OSSE), som tillkom på initiativ av Finland. Nästa sommar är det 45 år sedan Helsingforsavtalet undertecknades. Det tillkom efter två års förhandlingar under kalla kriget och skapade en arena för öst och väst att mötas och gemensamt lösa konflikter och problem med fredliga medel. Den övergripande målsättningen var att skapa förtroende mellan länderna.

De senaste åren har spänningar ökat mellan Ryssland och Natoländerna och deras partner (inklusive Sverige

och Finland). Detta kommer bli till uttryck i ökad militär aktivitet i Östersjöregionen och militära anskaffningar.

Vi framhöll att det är hög tid att återuppliva Helsingforsprocessen. I en situation där ett nytt kallt krig, nya kärnvapen och militär upprustning har inletts behövs politiska ställningstaganden och en vitalisering av OSSE. Vårt budskap var att Finlands regering åter borde ta ett lika betydelsefullt initiativ som man gjorde 1973 då Helsingforsprocessen startade. Fred och stabilitet skapas genom dialog, inte upprustning!

Ingela Mårtensson

Samla-möte den 15 november

Mötet hölls i Gävle i samband med seminarierna den 16 – 17 om Miljö och militarisering i Östersjöområdet. Mötet och seminarierna ägde rum i Baltic-huset i Färnebo folkhögskolas lokaler. KFF är en av medlemsorganisationerna i Färnebo folkhögskola.

Utställningen med Helga Henschens fredsbilder överlämnades till medlemmar i Gävle, som kommer att anordna en utställning under våren. Utställningen har redan visats i Tomelilla, Laholm och Ydre.

Vid Samla-mötet togs bland annat upp:

- Vi söker fortfarande fler medlemmar i valberedningen till årsmötet 2020.
- Ekonomin är i balans
- Årsmötet 2020 planerades och datum beslutades till den 21 mars.

• Vi fick rapporter från bl a ett möte i Helsingfors som KFF i Finland arrangerade med uppvaktningar av regeringstjänstemän och riksdagsledamöter om undertecknandet av FN:s kärnvapenkonvention.

• KFF kommer att vara representerat vid nätverket No to war – no to Nato:s årsmöte och seminarier i London den 30/11 – 3/12.

• Vid nästa års uppföljningskonferens för NPT (icke-spridningsavtalet) planerar vi för att någon medlem ska åka

dit och bevaka mötet.

• Ett flygblad "Hur påverkar militären klimatet?" finns som kan delas ut. Vi gör också ett förslag till ett flygblad för Sveriges undertecknande av FN:s kärnvapenkonvention.

• Hemsidan kommer att ses över och KFF:s folder kommer att uppdateras.

• Ett uttalande om Östersjöområdets militarisering antogs och kommer att skickas ut som ett pressmeddelande.

• Nästa Samla-möte blir den 3 februari 2020 i Stockholm.

Kallelse till Kvinnor för Freds årsmöte 2020

Den 21 mars kl 11 i Solidaritetshusets bibliotek i Stockholm.

Vid mötet kommer förslag på omarbetade stadgar att tas upp.